

SERVICIILE AGRICOLE LA ETAPA ACTUALĂ DE POSTPRIVATIZARE: STAREA ACTUALĂ ȘI PERSPECTIVE DE DEZVOLTARE⁸

Tudor BAJURA, *dr. hab., prof.*,
Institutul Național de Cercetări Economice, Chișinău, Republica Moldova
bajuraiefs@rambler.ru

Rezumat. *Cu toate că prestarea serviciilor ocupă aproape 2/3 din economia țării, în sectorul agrar (agricultura, silvicultura și pescuit) ponderea serviciilor constituie abia 1,7 la sută și este lipsită (în ultimii ani) de orice manifestare de creștere. Drept consecință, majoritatea covârșitoare a proprietarilor terenurilor agricole, fiind lipsiți de tehnică proprie de prelucrare a pământului, sunt nevoiți de a-l transmite în arendă, de obicei – de scurtă durată. La rândul său, arendașii terenurilor agricole le utilizează preponderent pentru producerea grâului, porumbului, florii soarelui și altor culturi agricole cu valoarea adăugată scăzută. Ca consecință, ponderea culturilor intensive, cu valoarea adăugată sporită, s-a micșorat considerabil în perioada anilor de postprivatizare. Concomitent au dispărut locurile de muncă în spațiul rural, din care cauză sute de mii de agricultori, în primul rând, oameni tineri, au fost nevoiți de a pleca peste hotarele țării în căutarea locurilor bine plătite de muncă.*

Scopul cercetării îl constituie identificarea problemelor privind corelația irațională dintre produsele intensive și extensive în sectorul agricol autohton la etapa actuală de postprivatizare și nominalizarea direcțiilor oportune de soluționare a acestor probleme.

În calitate de metodele principale de investigații au fost selectate metoda de analiză și sinteză, metoda rândurilor dinamice, metoda monografică, comparațiilor etc. În calitate de bază inițială de informație au fost utilizate datele statistice naționale și internaționale, rezultatele investigațiilor INCE, universității agrare și altor instituții științifice de profil.

Drept rezultatul principal al investigației putem aprecia argumentarea științifică a necesității înființării în Republica Moldova a unei rețele de întreprinderi agricole private, specializate în prestarea pe scară largă a serviciilor de mecanizare, de transport, de reparație a tehnicii agricole, de păstrare a produselor agricole cu procesarea lor inițială (frigidere, linii de sortare, de ambalare etc.).

Cuvinte-cheie: *investiții; agricultura; producția agricolă; valoarea adăugată sporită; fitotehnie; zootehnie.*

JEL Clasification: *F21, P32, Q1*

Dezvoltarea socio-economică a societăților și economiilor naționale, după cum arată analiza efectuată, în mare măsură este dependentă de corelația dintre producerea mărfurilor și prestarea serviciilor. Exemplu cel mai convingător în această privință este demonstrat de starea economico-financiară a statelor ca Germania, Japonia, China etc., care și în condițiile severe ale pandemiei COVID-19 ne demonstrează prezența capacităților destul de înalte de supraviețuire, de dezvoltare continuă și de prosperare fie și în situații de criză.

Conform analizei efectuate putem constata că contribuția ramurilor de producție a mărfurilor în Republica Moldova plus la ceea ce este destul de mică (9,9% din PIB-ul țării în a. 2019 – agricultura, silvicultura și pescuit; 11,2% - industria extractivă și cea de prelucrare, preponderent, a materiei prime agricole), mai încă manifestă tendințe stabile de micșorare de la an la an. Chiar dacă vom adăuga la mărfuri agro-industriale încă producția (furnizarea) surselor energetice, apei, aerului condiționat etc., tot una ponderea mărfurilor în volumul total al PIB-ului nu va depăși 23,3 la sută, restul, corespunzător – 63,6 și 13,1 la sută, fiind serviciile de diferite genuri și impozitele nete pe produse [1].

---

⁸ *Elaborat în cadrul Programului de Stat „Elaborarea instrumentelor economice noi de evaluare și stimulare a competitivității agriculturii Republicii Moldova pentru anii 2020 - 2023” (cifrul - 20.80009.0807.16)”*

Dacă vom mai sublinia, că contribuția serviciilor la formarea PIB-ului este constituită preponderent din salariul colaboratorilor sferei de servicii (de exemplu – în domeniul comerțului cu ridicata și cu amănuntul contribuția ramurii la PIB-ul țării este constituită din salariul lucrătorilor la nivel de 50,4%, în domeniul sănătății – la nivel de 82,0%, iar în domeniul învățământului – chiar la nivel de 92,0%) [2].

Anume această constatare servește drept o bază logică a prezentului articol, care poate fi formulată în modul următor: dacă toată economia națională pentru fiecare câte o 1000 de MDL de producție-marfă (în componența PIB-ului) are nevoie de 2371,1 MDL de servicii obținute, cum poate fi explicat faptul că sectorul agrar în calcul la fiecare 1000 de MDL de producție-marfă prestează (și obține) numai 17,3 MDL de servicii?

Totalizând această informație, putem constata faptul că mai mult de 72,7 la sută (100-25-2,3) sau 656481 de exploatații agricole cel puțin odată pe an sau adresat la colegii lor de breaslă cu rugămintea de a-i ajuta cu executarea unora sau altora lucrări agricole mecanizate, inclusiv, pentru efectuarea lucrărilor de transportare a roadei obținute. Apare întrebarea. Cine sunt acești furnizori de prestare a serviciilor respective? Evident, tot întreprinderile agricole mari, care au moștenit (în majoritatea cazurilor), toată tehnica agricolă (destul de învechită, de fapt), de la fostele colhozuri și/sau sovhozuri. După calculele noastre, la fiecare o asemenea întreprindere anual (de obicei, într-un sezon relativ scurt) să se adreseze, în medie, cel puțin de 135,0 de potențialii beneficiarii. Dat fiind, că întreprinderile agricole mari dispun de suprafețele agricole proprii, că numărul tractoarelor, combinelor, altor mijloace tehnice, inclusiv, de transport auto, este insuficient, că mijloacele respective sunt puternic uzate și deseori stau la reparație, este ușor de concluzionat, că majoritatea covârșitoare a adresărilor după ajutor vor fi refuzate sau (în cel mai bun caz) executate cu mari întârzieri, corespunzător cu pierderi considerabile pentru producătorii mici.

În continuare este de constatat faptul, că la rândul lor, terenurile agricole utilizate (în majoritatea lor covârșitoare – prin relații de arendă, de obicei, în baza contractului de scurtă durată) sunt utilizate, după cum a fost deja menționat, ineficient, preponderent pentru producerea culturilor agricole cu valoarea adăugată scăzută (grâu, porumb, floarea soarelui etc.). Explicație unică a acestei constatări o constituie faptul că procesul de producție a acestor culturi este puternic mecanizat, nu cere mulți bani, mai ales sub forma de salarizare cu plățile adăugătoare a defalcărilor în fonduri sociale, cele de asigurări medicale etc.

Pentru comparație vom analiza nivelul cheltuielilor privind producția unui grup de culturi extensive (grâul de toamnă, orzul de toamnă, porumbul, floarea soarelui și rapiță) și a unui grup de culturi intensive, cu valoarea adăugată sporită (usturoi, castraveți, roșii, ceapă, cartofi). Au fost selectate datele nivelului mediu de rodnicie, anului 2020, gospodării agricole mari (producătorii principali de producție-marfă) (tab. 1).

Tabelul 1

Analiza comparativă a unor indicatori de cheltuieli privind cultivarea produselor agricole intensive și extensive, MDL/ha, a.2020

Denumirea culturilor intensive	Cheltuieli, MDL/ha		Denumirea culturilor extensive	Cheltuieli, MDL/ha	
	Total	Inclusiv, salariul (operațiile manuale)		Total	Inclusiv, salariul (operațiile manuale)
1. Usturoi	114100,0	24203,01	1.Grâul de toamnă	7527,9	279,5
1. Castraveți	65297,0	22908,0	2.Orzul de toamnă	8901,1	227,8
2. Roșii	126918,0	29522,0	3.Porumb	8472,4	385,5
3. Ceapă	74635,0	25376,0	4.Floarea soarelui	8909,4	750,0
4. Cartofi	92834,0	19962,0	5.Rapiță	9200,2	750,8
Total general, MDL/ha	473784	121971,0	Total general, MDL/ha	43011,0	2393,6
În medie, MDL/ha	94756,8	24394,2	În medie, MDL/ha	8602,2	478,72

Sursa: elaborat de autor în baza datelor [3]

Fie și excesiv simplificată, analiza comparativă din tabelul 1 ne arată elocvent diferența (doar la nivel de cheltuieli) dintre cultivarea culturilor intensive și/sau a celor extensive. De exemplu, dacă volumul total de cheltuieli (datele anului 2020) în calcul la 1 ha de suprafață cu nivelul medie de rodnicie la culturi extensive constituie 8602,2 MDL, atunci același indicator pentru culturi intensive atinge nivel de 94756,8 MDL sau de 11,0 ori mai mult. În ce privește volumul de salarizare a muncii manuale, diferența este și mai considerabilă: doar 478,72 MDL/ha în caz că sunt cultivate culturi extensive și 24394,2 MDL/ha sau de 50,96 de ori mai mult, în cazul cultivării produselor intensive.

Ca consecință, putem concluziona, că după finalizarea procesului de privatizare în masă a terenurilor agricole numărul exploatațiilor agricole în Republica Moldova a atins proporții de aproape 903,0 mii de unități, 896,1 mii de unități sau 99,3 la sută din ei dispun numai de 826339,6 ha de terenuri agricole sau 0,92 ha în calcul la o exploatație. Restul 6109 de unități (începând cu 10,0 ha de terenuri agricole și mai mult în calcul la o exploatație) dispun de 1417,2 mii de hectare, ceea ce înseamnă 232 ha în calcul la o exploatație. Totodată, 2412 de exploatații agricole cu suprafața de 100 ha și mai mult prelucrează în total 1309,34 mii ha de terenuri agricole sau 542,84 ha în calcul la o exploatație, iar 278 din aceștea din urmă chiar – 1894,4 ha în calcul la o exploatație. Evident, aceste întreprinderi sunt supraconsolidate, practic păstrează atât forma, cât și conținutul foștilor colhozuri și/sau sovhozuri, produc preponderent culturi grâuțoase (inclusiv – floarea soarelui, soia, rapița etc., care tot sunt grâuțoasele) și asigură populația rurală autohtonă cu numărul minimal de locuri de muncă, nivelul aproape simbolic de salarizare etc.

În calitate de primul pas pe calea debarasării de decalajele susmenționate (atât la nivel de corelație negativă dintre export-import, cât și în ce privește corelația dintre producerea mărfii și prestarea serviciilor, mai ales în condițiile grele ale supraconsolidării terenurilor agricole) se recomandă elaborarea unui set întreg de proiecte investiționale privind diversificarea pe scară largă a asortimentului de produse agroalimentare, inclusiv (în primul rând), elaborarea și implementarea practică a proiectelor investiționale a firmelor agricole de prestare serviciilor de mecanizare, de transport, de reparație și deservire tehnică a mașinilor agricole etc.

Referințe bibliografice

1. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova// Anuarul statistic al Republicii Moldova, a. 2019, p.243.
2. СТРАТАН, А.; БАЖУРА, Т. «Инвестиции в агробизнес» (Практическое руководство для принятия управленческих решений), Кишинев, 2019, Национальный Институт Экономических Исследований, стр. 5.
3. *Tarifele de costuri și normativele veniturilor nete în agricultură*, Ch., INCE, 2020, costul-normat-al-operaiunilor-tehnologice-mecanizate-2020.pdf; culturi-cerealiere.-furajere.-legume-si-cartofi.-fructe-si-pomusoare.pdf
4. <http://www.fao.org/economic/ess-wca/en/>
5. *Recensământul General Agricol 2011 în Republica Moldova, Rezultatele principale*, Biroul Național de Statistică a Republicii Moldova, Ch., 2016